

פרוטוקול מס' 57

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום ג', כ"ו בכסלו חשל"ה - 10.12.74, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ר
א. גיבלבר
מ. דרובלס
ל. דיציאן
א. ורדיגר
ה. זיידל
מ. חריש
מ. ידיד
א. נמיר
ח. שמעוני

מוזמנים:
מ. חזני - שר הסעד
א.מ. קורץ - מנכ"ל משרד הסעד
מ. שיפמן - סמנכ"ל משרד הסעד
א. הופמן - דובר משרד הסעד
ח"כ י.מ. אברמוביץ - עיריית תל-אביב
י. דננברג - עיריית ירושלים
א. הריס - עיריית ירושלים
מ. אלמוג - עיריית כפר-סבא
ע. לוק - ראש מועצת ביח-שמשי
ז. מליון - מרכז השלטון המקומי
י. שולמן - מרכז השלטון המקומי

מ"מ מזכירת הוועדה: ר. זודקביץ

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: סכנת קיצוצים בשירותים הסוציאליים עקב המדיניות הכלכלית החדשה.

- 478 -

(16.12.74 מיום נאקב)

היו"ר ח. גרוסמן:

אני פותחת את הישיבה.

סכנת צמצומים בשירותים הסוציאליים עקב התוכנית הכלכלית החדשה

נשמע היום את תשובת השר לשאלות והערות

שהושמעו.

שר-הסעד מ. חזני:

אני רוצה לקרוא בפניכם מברק שהגיענו זה עתה ממר דנינו, יושב-ראש התנועה למען משפחות ברוכות ילדים "זהבי" - מברק שאינו שייך במישרין לענין שאנו עוסקים בו, אבל שייך למכלול הבעיות, וטוב שתוכנו יובא לידיעת הוועדה וגם לידיעת הציבור. וכותב מר דנינו: "אנא, תפרסמו בציבור כמה משפחות ברוכות ילדים סמוכות לשולחנכם על ידי תמיכה כלכלית מלאה ותמיכה כלכלית חלקית. יידע הציבור ש-98% מפרנסים משפחות אלה מתקיימים על עמלם; יידע הציבור שאף בשלומי הבעייתית פחות מ-10 משפחות מקבלות תמיכה כלכלית מלאה, ובחיפה רק 1% מקרב המשפחות ברוכות הילדים זוכה לתמיכה כספית. הפירסום יסנע סילופים כמו אלה שבמאסרו האחרון של מר דונביץ ב"הארץ" בשבת, ממנו משתמע שאנחנו פרזיטים החיים מקופת הסעד. גם הסכומים שאתם מפרסמים היום תורמים לעיוות התמונה בעיני הקהל".

מר דנינו צודק בהחלט: מספר מקבלי תמיכה כלכלית מלאה הוא 12,677 משפחות, שהן כ-45,000 נפש. מספר המשפחות בארץ הוא כ-840,000. כלומר, רק כ-15% משפחות מקבלות תמיכה כלכלית מלאה, לרבות משפחות ערביות המקבלות תמיכה. מתקבל הרושם מן המאמר, ולא רק מסנו, שהתמיכה הכלכלית לאלה שאינם עובדים היא תמריץ שלילי לעבודה. זוהי הוצאת לעז. אינני בא לוטר שאין חריגים של סטודנטים, אלימים, אנשי העולם התחתון, הסוציאליים באלימות תמיכת סעד שאינם זכאים לה, אבל הם אינם רבים. בדרך כלל אנשים רוצים לעבוד, וראינו זאת בימי המיתון, כאשר אנשים לא באו לקבל מענק אבטלה ולא באו ללשכת הסעד.

מספר המקבלים תמיכה כלכלית חלקית הוא כ-12,700 משפחות, שהן 45,000 נפש. אלה הם אנשים שיש להם הכנסה משכר מינימום, או שהם רוכלים, או שהם מקרים סוציאליים במושבים, המוגדרים כעצמאיים ומקבלים השלמה.

מ. יריד:

האם זה כולל גם את הרוכלים בשוק הכרמל?

שר-הסעד מ. חזני:

צריך לשאול את תושבי שכונת התקווה.

מ. יריד:

בשבילי הכתובת היא אחת - שר הסעד.

היו"ר ח. גרוסמן:

לא ניכנס לענין זה.

שר-הסעד מ. חזני:

עם העלאת תמיכת הסעד לקבוצות החלשות מצטמצם במסצת הפער בינן לבין אלה העומדים בעשירון אחד או שניים מעליהם. המסקנה היא שאין להוריד את שיעור התמיכה לסעד, אלא לחפש דרכים להעלות את ההכנסה לאחרים החיים משכר מינימום.

מספר המשפחות שעברו דרך לשכת הסעד, לפי הנתונים לאוקטובר שנה זו, היה 25,218 משפחות, בעוד שב-1973 עברו דרך לשכות הסעד 32,168 משפחות. פירושו של דבר שחלה ירידה של 20%, ירידה המצביעה על כך שיש סיכון ובריקה בלשכות הסעד והמצביעה על כך שאין יסוד לדיבורים על תמיכות כתמריץ שלילי לעבודה. מלבד במקרים חריגים - שלגביהם מחפשים עצה - לל אדם שקיבל תמיכה חלקית או תמיכה מלאה ושוקם או שהכנסתו השתפרה, יורד משולחן התמיכות וחוזר לעבודה.

ה. זינדל:

האם יש כאלה שטפסיקים לקבל את תמיכת הסעד ועוברים לביטוח הלאומי?

שר-הסעד מ. חזני:

יש כאלה המגיעים לגיל 65, עובדים לביטוח הלאומי אבל מסשיכים לקבל הטבות

סוציאליות.

ש-הסעד ס. חזני:

המספרים שהבאתי בפניכם הם נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הלקוחים מן המיכון של משרד הסעד והם מפריכים את מה שנאמר בנושא זה.

אני מקווה שמספר מקבלי התמיכה המלאה לא יגדל עכשיו, יכי אם חלילה תהיה אבטלה, יתן ביטוח אבטלה את התשובה לכך ואותם אנשים לא יגיעו ללשכת הסעד. לעומת זאת ברור לי שיגדל מעגל מקבלי תמיכת ההשלמה, במספר המשפחות, וגם הסכומים יגדלו, כי הפער גדול עכשיו יותר בין מיכסת התמיכה לבין שכר המינימום.

א. נמיר:
הנושא אינו ענין של אינפורמציה, אלא ענין של השקפת עולם - איך נותנים,

מה נותנים ולכמה נותנים.

ש-הסעד ס. חזני:
לא התכוונתי להרצות על הנושא ועל הבעייתיות שבו. מצאתי לנכון להביא לידעתכם את המברק של סר דנינו ולחזק אותו בנתונים מספריים בדוקים.

א. נמיר:
אבל אלה לא כל המספרים. יש גם ענין של ביטוח רפואי, של שיכון והטבות אחרות המצטרפים לסכומים גדולים מאד מאד.

ז. מליון:
אסכם במספר משפטים את הדברים שאמרת בפגישה האחרונה: ברשויות המקומיות אין קיצוצים בשירותי הסעד שעליהם מופקד משרד הסעד. לא היתה כוונה ואין מתכוונים לקצץ בשירותי סעד אלה. לעומת זאת יכולנו להיות קשלות על שירותים אחרים - נקרא להם שירותי רווחה - שמופקדים עליהם משרדים אחרים או הרשויות המקומיות ושמשרד הסעד אינו משתתף באחזקתם. למשל: הזנה לילד, גילאי שלוש-ארבע, בריאות, חינוך משלים, מעונות. יש מקומות שבהם כבר מורגש הדבר, אם כי הכוונה היא לקצץ מבלי לפגוע בשכבות החלשות. לדוגמה: לא שמעתי שמישהו רוצה לבטל לגמרי את מפעל ההזנה לילד. אם יש מישהו שחושב לצמצם את ההזנה, הרי הוא חושב להקטין את מספר הנזונים מבלי לפגוע בנזקקים או בילדים משכבות חלשות. אם עד עכשיו, בגלל מגבלות תקציביות של משרד הסעד, היה על הרשויות המקומיות לממן, למשל, אחזקתם של ילדים במעונות או במוסדות מעל לשיא, הרי כעת יקוצץ הדבר, או לפחות יהיה קשי להמשיך לקיימו.

אם לא יפתרו את הבעיות התקציביות לגבי השנה הבאה, עשויים להיות קיצוצים גם בשירותי הסעד עצמם.

ס.א. קורץ:
מה על תקנים ואיזונים?

ז. מליון:
לפי החלטת הממשלה הוקפאו התקנים וזה מחייב גם את הרשויות המקומיות. אין כוונה להקטין את מצבת העובדים, אבל לא מתכוונים לקבל עובדים נוספים לשירותי הסעד.

ל. דיציאן:
ומה על אלה היוצאים לפנסיה, או חלילה מתיים?

ז. מליון:
אינני מדבר על אלה. הכוונה היא לשמור על המצב הקיים. אם יש מקומות פנויים

בתקן, הם יוקפאו.

היר"ר ח. גרוסמן:
כלומר, תקנים שאינם מאויישים ישארו בלתי מאויישים.

י.מ. אברסוביץ:
נתבקשתי על ידי סר מליון להופיע היום בישיבת ועדת השירותים.

חברת-הכנסת אורה נמיר אמרה בישיבה הקודמת שנתל-אביב קוצנו שירותים באגף לעבודה סוציאלית. אני רוצה להניח את דעתך: לא דובים ולא יער; זה המקום היחיד שכמעט לא נגעו בו.

י.מ. אברמוביץ:

התקציב המקורי של האגף לעבודה סוציאלית בעיריית תל-אביב שאושר לשנת 1974/75 היה בסך 53 מליון לירות. כעבור חצי שנה - לפני שלושה חודשים - דאינו שגביע להוצאה של 73 מליון לירות. כלומר, גרעון של 20 מליון לירות. לשבחה של עיריית תל-אביב ייאסר, שהיא אישרה את ההוצאה הנוספת של 20 מליון לירות.

ס. דרובלס: האם גם הרחבתם פעולות?

י.מ. אברמוביץ: אנחנו מוציאים עוד 20 מליון לירות לפעולות.

י. בארי: לא תמיד יש קשר בין מנגנון, תקציב לבין פעולות.

י.מ. אברמוביץ: לאחר הפיחות, כאשר הנהלת העירייה קיצצה בכל האגפים, קיצצנו גם אנחנו במליון ו-800 אלף לירות. זאת אומרת, ישאר לנו תקציב של 71 מליון ו-200 אלף לירות. למעשה לא קיצצנו בתקציב, אלא קיצצנו מהגרעון.

היו"ר ח. גרוסמן: איפה יפגע הקיצוץ?

י.מ. אברמוביץ: לדעתנו לא יפגע הקיצוץ בשירותים.

התקציב המקורי לצרכים מיוחדים היה 3 מליון לירות. נוציא - 4.5 מליון לירות. פירושו - גרעון של 1.5 מליון לירות. מסרד הסעד אושר לנו להוציא לסעיף זה רק מליון ו-300 אלף לירות. ש-75% מהם אנחנו מקבלים מסרד הסעד. הסכום העודף שאנחנו מוציאים הוא במאה אחוז הוצאה שלנו.

שכר דירה: התקציב המקורי היה 2 מליון ו-100 אלף לירות. נוציא - 3 מליון לירות, והגרעון הוא איפוא 900 אלף לירות. מסרד הסעד אישר לנו לסעיף זה מליון ו-200 אלף לירות, ש-75% מהם נקבל מהמסרד.

סידורים קונסטרוקטיביים - שיקום: התקציב המקורי היה 240 אלף לירות. ההוצאה בפועל - 290 אלף לירות. הגרעון - 50 אלף לירות. מסרד הסעד אישר לנו רק 100 אלף לירות, ש-75% מהם אנחנו מקבלים מהמסרד.

סידור ילדים: התקציב המקורי היה 10 מליון לירות. ההוצאה בפועל תהיה - 10.5 מליון לירות. כלומר, גרעון של חצי מליון לירות. לשכחו של מסרד הסעד אני יכול לומר שהוא משתתף בכל הסכום של 10.5 מליון לירות. כלומר, נקבל השתתפות של 75% על סכום זה מהמסרד.

מעונות יום: התקציב המקורי היה 3.5 מליון לירות. נוציא סכום כפול - 7 מליון לירות. זאת אומרת, גרעון של 3.5 מליון לירות. מסרד הסעד ישתתף ב-75% מאותם 7 מליון לירות, אבל הוא משתתף רק בגובה התעריף שהוא מאשר לסידור ילדים. בין אלפי הילדים שסידורנו יש ילדים בהרבה מעונות שאנחנו משלמים עבורם הרבה יותר מהסכום שמאשר מסרד הסעד, מתוך הכרח כסובן, ובפרט קורה הדבר במשפחות אוסנות.

א. נמיר: איך נכללות משפחות אוסנות בסידור ילדים במעונות?

י.מ. אברמוביץ: את צודקת. משפחות אוסנות שייכות לסעיף הקודם - סידור ילדים.

א. נמיר: במעונות יום מכסה הסעד את כל התשלום עבור ילדים הנשלחים על ידי האגף לעבודה סוציאלית.

י.מ. אברמוביץ: הסעד מכסה רק 75%.

העקרון הוא שמשרד הסעד משתף ב-75%
מתקציב שהוא מאשר. יש מקומות שהוא

היו"ר ח. גרוסמן:

משתף ב-80%, אבל לא בתל-אביב.

סידור זקנים: התקציב המקורי היה
מליון ו-170 אלף לירות. נוציא 2 מליון
ו-200 אלף לירות. הגרעון - 100 אלף לירות. גם בענין זה ישתתף משרד
הסעד ב-75% מגובה התעריפים שקבע.

י.מ. אברמוביץ:

מועדונים לקשישים: התקציב המקורי היה
45 אלף לירות, וזה גם הסכום שישאר. אין כל השתתפות של משרד הסעד,
שטרם הכיר בסעיף זה.

אשר לעובדים: באגף לעבודה סוציאלית
עובדים עתה 325 עובדים. משרד הסעד מכיר ב-296 עובדים, בעוד שאינו
מכיר ב-29. למרות הקיצוצים הגדולים בעובדים בשאר האגפים, לא נגעו
בעובדי האגף לעבודה סוציאלית. הנהלת העיר אמרה: אם משרד הסעד הכיר
ב-296 עובדים, סימן שמספר זה דרוש, אבל לא יאושר מספר גדול יותר
של עובדים מזה שמשרד הסעד קבע. יש לנו איפוא 29 עובדים מיותרים.

ח. שמעוני:

אם יש לכם תקנים פנויים, אין בעיה
של עובדים מיותרים.

י.מ. אברמוביץ:

בדרך כלל אין תקנים פנויים, אבל יש
תחלופה של עובדים ואפשר לנצל את
העובדים המיותרים למטרה זו. אם עובדת סוציאלית יוצאת לחופשת לידה,
היא מוחלפת על ידי עובד זמני.

מ. אלמוג:

אני רוצה להדגיש לאו דווקא את השירותים
הישירים הניתנים על ידי מחלקת הסעד,
אלא שירותים שגם הם רלבנטיים לנושא שאנחנו דנים בו ושמר מליון נגע
בהם על קצה המזלג.

הזנת הילד בבתי הספר נעשית אמנם במסגרת
החינוך, אבל הסעד הוא הפקטור בקביעה מי יקבל את ההזנה ומה גובה
התשלום עבורה. אם בחודש האחרון הייתה אצלנו התייקרות של 15 אלף לירות
במצדכי מזון, הרי לא נוכל לסיים, בתקציב הגרעוני המאושר, את שנת
הלימודים באותה רמת הזנה הניתנת על ידינו היום ונצטרך לקצץ בה.
אני רוצה שהוועדה תהיה מודעת לכך שלהזנה יש קשר ישיר, לא עקיף,
לילדים שאת הארוחה החמה היחידה ביום הם מקבלים בין כותלי בית-הספר,
ומספרם של אלה מגיע למאות רבות אצלנו.

היו"ר ח. גרוסמן:

האם כבר קיצצתם בהזנה?

מ. אלמוג:

היום, ב-10 בדצמבר, עויין לא. אבל
זה עומד על סדר היום.

מ. ידיד:

האם אתה מדבר רק על כפר-סבא?

מ. אלמוג:

אני מדבר על כפר-סבא.

היו"ר ח. גרוסמן:

אם תקצצו - האם תקצצו במספר הילדים
הנהנים מהזנה או שתורידו את רמת ההזנה?

מ. אלמוג:

נקצץ במספר הילדים.

י.מ. אברמוביץ:

בתל-אביב החשבון הוא שיחייבו את
ההורים לשלם יותר עבור ארוחה בבית-הספר.

מ. אלמוג:

הדבר אמור לגבי הורים המשלמים תשלום
מלא, אבל לא לגבי הורים שהם נתמכי

סעד.

בתחום החינוך כבר קיצצנו בשירותים
לילדים בשכונות, והמדובר בכתי-נוער ובכתי-תלמיד. קיצצנו בין 10%
ל-20% בפעולה של בתי הנוער בשכונות, בעקבות ההתייקרות והתקציב הגרעוני.

ד. אלמוג:

דבר שטרם קיצצו בו, אבל בוודאי נצטרך לקצץ בעתיד הקרוב - חינוך טרום חובה לילדים מגיל 3. בכפר-טבא נהנים כיום כל הילדים מגיל זה מחינוך טרום חובה, וכל ילד - פרט לאותו ילד שהודיו משלמים - מביא ל-500 לירות גרעון לשנה. כיום גדל הגרעון בהרבה. עדיין לא קיצצנו בשירות זה, הניתן לאמהות עובדות בשכונות, ובעיקר אמהות עולות סרוסיה, שאינן מבינות אחרת אלא שעלינו להחזיק את הילד בגן או במעון, אבל אנחנו רוצים להעלות עכשיו את התעריף, ואם לא נוכל לקיים את השירות באותה רמה גם בשנה הבאה, יהיה עלינו לקצץ.

י. דננברג:

שאלה אם יש או אין תקציב בשירותי הסעד: אין קיצוצים בתקציב הסעד

בעיריית ירושלים, אבל גם אם לא נקצץ בתקציב המחלקה, הרי בעקבות ההתייקרויות האחרונות יש כבר קיצוץ משמעותי ונצטרך להקטין מספר פעולות ושירותים.

השירותים מתחלקים לשניים - שירותי חובה, שהם במסגרת החוק; שירותים שאינם במסגרת החוק. שירותי החובה ניתנים לכל אזרח ובהם לא נקצץ מאומה. יותר מזה: משרד הסעד דאג לכך שעד סוף השנה יהיה כיסוי של 100% על חשבוננו. קרי, האוצר מכסה זאת.

בשירותים שאינם במסגרת החוק יהיה כנראה קיצוץ. למשל, אם אין לי מקום במוסד כדי להכניס זוג קשישים זהם קיבלו עד היום טיפול על ידי עזרת בית, הרי בנושא זה יהיה קיצוץ בצורה זו או אחרת, כי העירייה אינה ערוכה לכסות את ההתייקרויות.

שאלה השאלה כיצד לנהוג מעכשיו לגבי השנה הבאה בעקבות ההתייקרויות שכרגע היא בסביבות 40%. אם סל המזון היה בתחילת השנה 560 לירות, כרגע הוא 996 לירות. או, למשל, סידור מוסדי לילד מפגר: בינואר 1974 היה הסכום 335 לירות; כיום הוא מגיע ל-850 לירות, שזה למעלה מהכפלת הסכום הקודם. אם תקציב מחלקת הסעד בעיריית ירושלים הוא 40 מליון לירות, מזה מכסה הסעד 75% והיתר מכוסה על ידי העירייה עצמה, וההתייקרויות נעות בין 40%-50%. נשאלת השאלה אם בשנה הבאה תהיה העירייה ערוכה לכך ובאיזו צורה יקבלו הדברים ביטוי בשטח.

אני חוזר לשירותים האחרים: אם לא נקבל תוספת בחודשים הקרובים, יהיה להתייקרויות ביטוי באותם שירותים. כך הדבר לגבי קשישים, כך הדבר לגבי מעונות. במעונות משתתף משרד הסעד ב-75%, וביתר נושאת העירייה. לגבי השנה הקרובה בוודאי תהיינה בעיות, ואינני יודע אם בחודשים הקרובים ההשתתפות של משרד הסעד תהיה במסגרת 100% או לא. יש נושאים נוספים שהם באחריות העירייה, כמו פטור ממסים למשפחות נזקקות וכדומה, וכל זה ב-100% על חשבון העירייה. השאלה איך תוכל העירייה לשאת בהוצאות אלה.

לענין התקנים: אין הקפאה בתקנים, אבל יש תקנים שלא אושרו עדיין. לדוגמה, לפי המפתח צריך להיות עובר סוציאלי על כל 1,000 תלמידים בבית הספר. בשלב זה מאשרים על ידי משרד הסעד 50% מן התקנים. נשאלת השאלה אם יאשרו את היתר-לשנה הבאה את-לא. אם בעיריית ירושלים יש כ-70 אלף תלמידים, דרושים לפי המפתח 70 עובדים סוציאליים. כיום יש כ-40 עובדים ונשאלת השאלה אם יוסיפו 30 עובדים או לא.

ע. לוק:

אנסה לייחד את הדיבור על הפרובלימטיקה הטוניציפלית הקיימת בערי הפיתוח, כדי שדברי לא יישמעו כמכוונים רק לאותו מקום שאני מייצג בראש מועצה. אם נצא מתוך הנחה שגם מבחינה סטטיסטית קיים פער עצום בין מה שקיים באזורי הפיתוח ובין מה שקיים בריכוזים האורבניים הגדולים, בוודאי ובוודאי שכל הפרובלימטיקה מקבלת מימד אחר לגמרי באזורי הפיתוח, בהשוואה לריכוזים האורבניים הגדולים, אם כי אינני רוצה להמעיט מחומרתה של הבעיה גם בריכוזי אוכלוסייה גדולים.

כאיש הנמצא בשטח אני צופה שמעגל הנתמכים, מעגל מקבלי "עזרה אחרת", והשלמה יילך ויתרחב כתוצאה מהסדיניות הכלכלית החדשה. דבר זה יהווה מעטה כספית גדולה ביותר על הרשויות המקומיות, וגם על הקטנות שבהן.

ע. לוק:

הצהרות המדיניות המוצהרות של הרשויות המקומיות צמודות להצהרות הממשלתיות. קרי - שלא יפגעו באוכלוסייה הנתמכת, באוכלוסייה החלשה. השאלה הנוקבת: כיצד דבר זה בא לידי ביטוי בשטח עצמו מבחינה קונקרטית. כל מי שמעיף עין בוחנת בתקנון העבודה הסוציאלית - תע"ס, שהושקעה בו מחשבה רבה והוא מכסה כמעט את כל הצרכים של האוכלוסייה החלשה - יכול להסיק מסקנה מרחיקת לכת: קיימת סתירה גדולה ביותר בין הפירסום העצום, בין מה שכתוב בתקנון ובין הביצוע ממשי; ואני מדבר על ביצוע מבחינה כספית. אם כראש מועצה אבצע היום הלכה למעשה את מה שכתוב בתע"ס, לא יהיה לי כיסוי לכיצוע. אם כל התע"ס יבוצע הלכה למעשה, ייווצרו גרעונות גדולים.

בסעיף תמיכות כלכליות חודשיות אין היום ויכוח. נקבעו דברים ברורים וגם התקציבים המאושרים על ידי משרד הסעד בנושא זה קרובים פחות או יותר למציאות. עקב אכילס של הסעד הוא ב"עזרה אחרת" וב"צרכים מיוחדים" שבהם הדברים לא ברורים. או שיבטלו את התקנון בסעיפים אלה או שיוגד ברבים כי בתנאים הקיימים בארץ לא ניתן לבצע הלכה למעשה את הכתוב בתקנון. חשוב לעשות זאת, כי אם משהו ינקוט בצעדים משפטיים בנושאים אלה, לא אוכל לתת תשובה וגם נציגי הממשלה לא יוכלו לעשות זאת.

אשר לאנשים המקבלים באלימות תמיכות כלכליות חודשיות שאינם זכאים להן: מקובל בעולם שיש תמיד אחוז של רמאויות, וכך הדבר גם בארץ. אבל אם יש גרעונות כרוניים ברשות מקומית זו או אחרת, ניתן לקבוע שכל אותם סכומים שניתנו לתמיכות שהופסקו באותו תחום שיפוט מוגדר יועברו לסעיפים סוציאליים אחרים ויבוצלו על ידי הרשות המקומית.

שר-הסעד ס. חזני: אני כבר קונה את הרעיון.

ע. לוק: כלומר, כל אותם חסכוניות בתמיכות כלכליות יועברו לסעיפים אחרים ללא כל קשר עם המסגרת התקציבית הכוללת.

שר-הסעד ס. חזני: זה יהווה תמריץ לרשויות המקומיות לחנוץ בכיוון זה, ויש בכך חירוב. בפגישה שלנו עם אנשי מרכז השלטון המקומי ביום ה' נעלה רעיון זה. אני חושב שהם יקבלו אותו.

ע. לוק: בסעיף של צרכים רפואיים אני נמצא ממש בקטסטרופה: נקבעו תקציבים ללא כל פרופורציה למציאות. אבל בזה לא אקצץ, כי אינני יכול לומר לנתמך סעד: אל תסע לירושלים לקבל טיפול רפואי. ההוצאות הכרוכות בטיפול אמבולטורי הן עצומות. אדם הגר בבית-שמש וחיוב לגסוע לירושלים כדי לקבל טיפול, צריך לשלם עבור אמבולנס 80 לירות, ויוצא שבאזורי פיתוח צריכים לשלם עבור טיפול רפואי יותר משצריכים לשלם אנשים במרכז הארץ. שאינם צריכים לגסוע רחוק כדי לקבל את הטיפול הדרוש.

אשר למפעל הזנבה: אני צופה שאם לא נמצא פתרון לנושא זה, שהוא חשוב וחמור, נגיע למצב שמפעל הזנבה יהיה מפעל הזנבה לעניים, העלול לעורר את האסוציאציה של בתי התמחוי בתקופה הפרסונדטורית. איש אינו יודע עדיין מה הדיאגרמה של עליית המחירים בחוטרים, ובינתיים אנחנו שומרים על הסטטוס קוו ומוסיפים לספוג גרעונות. ייתכן שיבוא יום ונאמר: יותר איננו יכולים. היום צולה מנה לילד מ-50 עד 60 לירות. משרד החינוך והתרבות משתתף ב-29 לירות. אינני יודע מתי קבעו את הסכום הזה, אבל סכום של 29 לירות הוא סוזר ביותר. אני לא מניח שהורים ישלמו 50-60 לירות, צפי שעולה המנה, ואז ייווצר מצב שאלה שיכולים לאכול בביתם, ובבתי הספר יאכלו רק ילדי העניים, ונחזור כאמור לבתימחוי.

ע. לוק:

אשר לנושא של כוח אדם: אין לצמצמו.
מי שעקב במקצת אחר התפתחות מקצוע העבודה הסוציאלית גם באזורי פיתוח וגם בויכוחים, יכול להתפעל מכך שרמת המקצוע עלתה והטיפול נעשה יותר לעומק. לא נוכל לגעת בנושא של כוח אדם בשום פנים ואופן, כי זה חלק אינטגרלי של העבודה הסוציאלית עם המשפחות. אם אני זקוק לשלושה-ארבעה עובדים בנושא של הנערה במצוקה, האם אני יכול לומר שלא אקבל אותם? הוא הדין לגבי שיקום. בכוח אדם אסור לנו לגעת, כי אנחנו פוגעים בהטבה הסוציאלית הישירה הניחנת למשפחות.

אני חוזר לעקרון הראשון שהשמיע מר מליון: לא נקצץ בנושאים האלה ואיננו מתכוונים לפגוע בהם. השאלה - כיצד יבוא הדבר לביטוי בשטח עצמו.

א. נמיר: אני מוכרחה למחות על ההערה - "לא דוברים ולא יער". לדעתי זו הערכה בלתי אחראית לגבי מה שקורה היום בעיר כמו תל-אביב.

בקרוב חהיינה העלאות גדולות מאד בשכר, שהוא המרכיב המרכזי של כל דבר. מתוך הנחה שהממשלה לא תיתן עכשיו לרשויות המקומיות את החוספנות המלאה בעד כל ההחייקויות, נשאלת השאלה: האם אפשר יהיה ב-1 בינואר, כאשר יצטרפו לשלם תוספת יוקד המגיע למספרים מאד רציניים, לקיים אותם השירותים הסוציאליים במסגרת אחרת החקציב? מאחר שאני חושבת שאי אפשר יהיה לעשות זאת, נראה לי שכדאי שנקדים ונשב כאן ונבדוק מה מקצצים קודם ומה מקצצים אחר כך.

בחל-אביב אני מכירה את המצב מקרוב. לפי נתונים של האגף לעניני לשכה וקהילה מחברר שבשנת 1973, מינואר עד דצמבר, עלה מספר הנחמכים בחל-אביב ב-20.4% לעומת הממוצע הארצי של 6.5%. אני גם יודעת על כיחת מעון שנסגרה בכפר שלם, ואנשי המחלקה הסוציאלית היו הראשונים שידעו על כך.

י.מ. אברמוביץ: של מי המעון?

א. נמיר: של אדגון אמהות עובדות, אבל 100 מילדים אלה הם ילדים הנשלחים על ידי

האגף לעבודה סוציאלית.

י.מ. אברמוביץ: האם אנחנו לא שילמנו?

א. נמיר: האם ידוע שעיריית תל-אביב החליטה על קיצוץ 500 ארוחות במסגרת התזונה?

י.מ. אברמוביץ: את זה את חייבת להפנות למחלקת החינוך.

א. נמיר: את הילדים האוכלים מפנוה העובדות הסוציאליות.

אני יודעת שחלמידים לא מועטים בשכונות לא קיבלו עד היום את מענק הציווד לחלמידים.

מ.א. קורץ: שלחנו 123,000 צ'קים לילדים הזכאים.

ש-הסעד מ. חזני: אנחנו מודעים לזה ונושכים שפתיים. ישנם ילדים, שלאחר עשר פניות, עדיין לא העבירו להם את התשלומים.

א. נמיר: ומה עושים?

ש-הסעד מ. חזני: אנחנו שואלים את משרד החינוך מה עושים ואין חשובה.

א. נמיר: אז נעביר זאת אולי לפורום אחר.

הנושא של הנערה במצוקה בתל-אביב הוא חמור וקשה. אני יודעת שמשרד הסעד מצידו של חקנים, אבל העירייה, מתוך מצוקת כספיות, אח 75%, כי היא עצמה אינה יכולה לחח 25% של חקנים, אבל העירייה, מתוך מצוקת כספיות, איננה יכולה לנצל אפילו אח 75%, כי היא עצמה אינה יכולה לחח 25%.

וכאן אני חוזרת לשאלה הראשונה שלי: ב-1 בינואר חהיינה עלויות גדולות מאד בשכר. זה לא בעוד שנה, אלא בעוד שלושה שבועות. אין יעמדו בכך הרשויות המקומיות במסגרת החקציבית של העבודה הסוציאלית.

ל. דיציאן:

שאלה כללית לנציגי הרשויות המקומיות:
מן המספרים ששמענו מסתבר שהרשויות
המקומיות על כל גוניהן הקציבו בתקציבן הרגיל סכומים ניכרים מעל הסכומים
שאושרו על ידי המשרד לצרכי הסעד. אינני יודע מה יהיה מבנה התקציב לשנה
הבאה - אם גם בשנה הבאה יוכל משרד הסעד לעמוד באותו היקף של תוספות,
על מנת להחזיק את התקציב באותה רמה ואם יוכל משרד הפנים להקציב את
המשאבים הנוספים כדי לכסות באופן חלקי את הגרעונות של העיריות, שירצו
להשאר את שירותי הסעד ברמה הקיימת היום, שלא לדבר על העמקתם. האם
אתם חושבים שמתוך מגמת הקיצוצים הכללית, מטבע הדברים שהשירותים
לא מוכרחים להיות נפגעים והרמה לא מוכרתה לרדת? ואני מדבר לא רק על
המצב היום, אלא על המצב בעוד שלושה-חמישה חודשים.

ה. זיידל:

לדבריו הראשונים של השר: בדרך כלל
מבליטים כלי החקשורת את השלילה,
ולא רק בחוץ הסעד. לדעתי אין להילחם נגד כלי החקשורת, אלא יש להילחם
נגד העובדות. לא שמעתי מחבר-הכנסת ארמוביץ מה עושה עיריית חל-אביב כדי
להילחם נגד חופעות של מקבלי סעד שאינם זכאים לסעד.

י.מ. ארמוביץ:

אם חבקשו, אתן דוגמאות.

ה. זיידל:

הייתי רוצה לדעת אם יש כפילות או
יש שיחוף פעולה בין משרד הסעד
והביטוח הלאומי בכל הנוגע למשפחות המקבלות סעד והמקבלות ביטוח לאומי.

אני מצטרף בכל לבי לשאלות שהציגה
חברה-הכנסת נמיר, כי בעת שהוכרו על המדיניות הכלכלית החדשה נאמו שמקבלי
הסעד מכל הסוגים לא ייפגעו. אין מחרגמים זאת הלכה למעשה?

היו"ר ח. גרוסמן:

ישיבה זו נקראה לטיפול בשירותים.

מ. דרובלס:

השר אמר בחילת הישיבה שמבחינה
סטטיסטית יורד באופן ממשי מספר
המשפחות המקבלות סעד ל-26,000 משפחות. האם אפשר לקבל את מספר הנפשות?

כמה נחמכי סעד התווספו בשנה, שנה
וחצי האחרונה? ייתכן שמבחינה סטטיסטית יורד מספר הנחמכים, אבל אולי
חלק מאותן משפחות שנחמכו קודם על ידי הסעד פשוט הועברו לטיפול הביטוח
הלאומי?

שמענו מחבר-הכנסת ארמוביץ שעיריית
חל-אביב מוציאה סכומים ניכרים לסעיפי סעד שונים. באופן פורמלי משתתף
משרד הסעד ב-75% מהסכומים המאושרים לסעד, אבל אם נביא בחשבון שהעירייה
מוציאה בסעיפים מסויימים כפליים מהסכום המאושר, הרי למעשה משרד הסעד
משתתף רק ב-25% של הסכומים. האם לא היה כדאי - כדי לעודד את הרשויות
המקומיות לחת שירותי סעד חיוניים - שמשרד הסעד ישתתף גם בסכומים שמעבר
לסכומים המאושרים, ועל ידי כך לא יוטל כל העול רק על הרשות המקומית?

השר אימץ את הצעת מר לוק, אבל אני
אינני יודע אם הצעה טובה ביותר, כי מאד ייתכן שרשויות מקומיות מסויימות
ינצלו את הדבר להעברת סכומים מסעיף אחד, חיוני, לסעיף אחר, שהוא פחות
חיוני. זה לא מוכרח כך להיות, אבל הייתי מציע לכבוד השר לבדוק נושא זה
היטב.

גם אני מודע, כמו חברה-הכנסת נמיר,
למה שעשוי לקרות ב-1 בינואר לאור מצבן הקשה של הרשויות המקומיות, והיה
רצוי שנקבל בהקדם חמונה כללית על מה שעשוי להיות. שוחחתי עם מחנכים
בבתי הספר, עם עובדות סוציאליות, ושמעתי ששוקלים אפשרות סגירה של
המטבחים בבתי הספר. מה חשובת משרד הסעד למצב שבפניו אנחנו עלולים לעמוד
ב-1 בינואר, לאור העובדה שאח התקציבים לרשויות המקומיות אישרו ב-1 באפריל
ומאז ועד היום חלו התייקרויות שהרשויות אינן יכולות לספוג אותן?

ח. שמעוני:

יש לי הרושם שהנושא הוסט לכיוון לא
נכון ואנחנו דנים בו בפוריסמה לא נכונה.
הנושא היה - המדיניות הכלכלית, עליית המחירים, הפיחות והשפעתם על עזרת
הסעד, ולא ויכוח עם משרד הסעד.

א. נמיר:

הנושא הוא - קיצוצים בשירותי הסעד.

ח. שמעוני:

הוויכוח הוא לא עם משרד הסעד. לי היה נדמה שעלינו להיות באותה פלטפורמה יחד עם משרד הסעד ועם ראשי המועצות, כדי לראות באיזו מידה כל המערכת הזאת באמת לא חפגע בשכבה החלשה, ולא דווקא על ידי החקציבים הישירים. יכול להיות שהקיצבה שחינחן לפונה לא חקטן, אבל האם זו הבעיה? המערכת הסוציאלית במדינת ישראל הייתה מחולקת עד עכשיו לשניים: שירותים אוניברסליים ושירותים לפרט; שירותים קהילתיים ושירותים ליחיד. יכול להיות שמשרד הסעד מופקד יותר על השירות ליחיד, על מנת אותו דבר קונקרטי הדרוש באופן דחוף לקיום. אבל המערכת הכוללת אינה קשורה בהכרח, לצערי הרב, עם משרד הסעד. ישנם שירותים קהילתיים ואוניברסליים, הניתנים לכולם, גם לשכבה החלשה, אך ברגע שמקצבים בהם הנפגעים הראשונים הם מקרי הסעד. לדוגמה: אם יבנו פחות גנים ציבוריים, חפגענה קודם כל אותן משפחות גדולות, שהביח צר להן ושילדיהן היו יכולים לבלות חלק מזמנם בגינה שבשכונתן. זהו חלק מאותו שירות שאנחנו צריכים לתת למשפחות אלה במקום בית, ושאי אפשר לתת אותו כעת. אם, למשל, יבנו פחות שיכוננים, זה שייך למשרד השיכון, לא לסעד, אבל הנפגעים הראשונים הם השכבות החלשות. אם יבנו פחות כיתות גן, זה לא שייך למשרד הסעד, זה שייך למשרד החינוך, אבל ייפגעו השכבות החלשות. כך הדבר לגבי צמצום מפעל ההזנה, צמצום סידורים באמצעות משרד הבריאות לחולים כרוניים, לזקנים; פחות תקנים למדריכי נוער, קיצוץ בשעות ההדרכה במועדונים. כל הדברים האלה אינם ישירים של משרד הסעד, אבל אלה הם דברים שאם יקוצצו על ידי הרשויות המקומיות, ייפגעו כחוצאה מקיצוץ קודם כל השכבות החלשות. כל הוויכוח אם החקציב קטן או לא קטן אינו שייך לבעיה. הבעיה היא שהמדיניות הכלכלית החדשה חביא לקיצוצים בחקציבים, שחלק מהם היה מיועד לסגור פערים בשכבות החלשות.

מה תעשה החברה? מה יעשה משרד הסעד, הממשלה, שעל פי התחייבותה לא צריכות השכבות החלשות להיפגע עקב הקיצוצים, לא בתמיכה הישירה ולא בשירותים? לי נראה, שהתוצאה תהיה, שמי שהיה במצוקה יימצא עתה עוד יותר במצוקה. תפקידו של משרד הסעד להתארגן במגמה להביא לידי כך שהמשרדים השונים והמערכת הכוללת יחננו מענה ספציפי לשכבות החלשות, על מנת שלא ייפגעו יותר משנפגעו עד עכשיו.

ל. דיציאן:

לחבר-הכנסת אברמוביץ: מה הסכום שמקבלת עיריית חל-אביב מחקציב הסעד מחוץ הסכום הכולל של 70 מליון לידוח שהיא מוציאה?

י. בארי:

לחבר-הכנסת אברמוביץ ולנציגי העיריית האחרות: במה מתבטאות הפעולות שאתם מכנים "שיקום"? מה החוצאות בשטח? כמה אנשים הוכנסו בשנה האחרונה אל מעגל העבודה, שלפני כן לא נמצאו בו?

אחת הידיעות היא שרוכלים, שהכנסתם לגמרי אינה קטנה, נהנים מתשלומי סעד. אנשי הסעד - בעיקר מתמקד הדובר בחל-אביב, אך גם במקומות אחרים - חוששים מאיזמים במעשי אלימות וחוף ידיעתם שאנשים אלה אינם זכאים לסעד, הם ממשיכים לאשר תשלומים למשפחותיהם.

שאלה לסדר: לפני שבועיים-שלושה ישבנו עם שר הסעד, עם המנהל הכללי של משרד הסעד והצגנו שורה שאלות הנוגעות לנושאי הסעד, בהן גם שאלות שנגעו לנושא הנדון היום. מחי נקבל את החשובות לשאלות שהצגנו אז?

מ. חריש:

בהמשך להערות שהשמיע חבר-הכנסת שמעוני: המדיניות הכלכלית החדשה הוכרזה חוץ מלא על הוצאה ישירה, אך מורידים שירותים, לא עומדים בהתחייבות לתת פיצוי מלא לאותן השכבות. נכון שנותנים פיצוי מלא על ההוצאה הישירה, אבל עלינו לקבל חמונה שלמה: פיצוי מלא מינוס מה? לא ברור בדיוק מה המינוס, משום שמקבלים קטע של חמונה וחמונה ברורה אין. עלינו לדעת בדיוק מה עומד להיות מקוצץ בשירותים ומה צפוי להיות מקוצץ בחקציב שנה זו. הייתי מבקש שנקבל חמונה מלאה חוץ שבועיים-שלושה, איזה שהוא תזכיר, כדי שנדע מה עומד לרדת מעל הפרק וכדי שנוכל לדון על כך.

היו"ר ח. גרוסמן:

לא נוכל לדון היום במגוון השאלות ואני מציעה שהחשובות תתמקדנה בבעיה העומדת על סדר היום - באיזו מידה יפגע הקיצוץ בשירותים הקהילתיים האוניברסליים בנזקקי הסעד. אינני מאמינה שאפשר להביא היום חחשיב בכמה אחוזים יפגע הקיצוץ בהזנה, בקליטת ילדים במעונות. זה עניין של חינוך שאי אפשר לעשות אותו היום.

היו"ר ח. גרוסמן:

מה עלינו כן לעשות? עלינו לחבוע מן הממשלה לאהגן אחת תחציב כך שהקיצוצים לא יפגעו בנקודות הרגישות שהוזכרו: מפעל הזונה, שירות לקשישים, בתי אבות, טיפול בנוער, מעונות ילדים, שירותים רפואיים לנזקקים. על המשיבים להתמקד בשאלות אלה.

לא הייתי רוצה שבהזדמנות זאת נערוך דיון כולל על אנשים המנצלים לרעה את תמיכות הסעד ועל מעשי אלימות. אלה הם נושאים בפני עצמם.

י.מ. אברמוביץ:

היות ונעשיית כחובת לשאלות, אני מוכן להופיע בפני הוועדה עם דין וחשבון מלא, כדי שחברי הוועדה יקבלו חשבות על כל השאלות.

היו"ר ח. גרוסמן:

כאשר חתיה מוכן, אהיה מוכנה להקדיש לכך זמן משיבת הוועדה.

י.מ. אברמוביץ:

לחברת-הכנסת נמיר: נאמו לי כי בישיבה הקודמת אמרת שכבר קיצצנו בעיריית חל-אביב בשירותים. על זה אמרתי - "לא דובים ולא יער", כי האמת היא שלא קיצצנו. להיפך, נכנסנו לגרעון של 20 מליון לירות. אם כוונתך היתה לעמיד, אני בהחלט שוחף להערכה שלך, כי איש לא יכול לחזות מה יהיה עם שכר העובדים. כאשר דיברתי על סכומי של 73 מליון לירות, התכוונתי למצב של היום. איש לא יודע מה יהיה מחר. אם מדובר על העבר - עדיין לא קיצצנו.

חברת-הכנסת נמיר אמרה שמספר נחמכי הסעד עלה בחל-אביב. זה נכון. אם אומר שבשלוש השנים האחרונות נחווספו בחל-אביב כ-4,000 מקרי סעד חדשים, לא הגזמת. הסיבה היחידה והעיקרית היא שאנשים מאזורי פיתוח באים להשכך בחל-אביב, כי הם רואים בה מקום פרנסה. מכיוון שאנחנו מדינה דמוקרטית ואיננו יכולים להגביל אנשים מלעבור ממקומות הפיתוח לחל-אביב, לשכונת החקוה, אנחנו חייבים מבחינת החוק לחת להם את כל השירותים.

א. נמיר:

אינני מקבלת את הסיבה.

י.מ. אברמוביץ:

בקשר למעונות ילדים: אינני יודע למה השאלה מופנית לעיריית חל-אביב.

ארגון אמהות עובדות סגר מעון זה.

א. נמיר:

אבל כמחלקה סוציאלית אחם יכולים להתעניין מדוע סוגרים.

י.מ. אברמוביץ:

נשאלה שאלה אם יש מקרים שמקבלים חמיכת סעד שאינה מגיעה להם: אינני רוצה להחוכך עם משרד הסעד, אבל נדמה לי שהקורבן לכל הפירסומים על העלאות והטבות היא העובדת הסוציאלית. אדם השומע ברדיו ובטלביזיה שהכל שפיר, שהכל יפה, בא בחביעות אל העובדת הסוציאלית. גם היום היא עובדת בחנאים קשים ותחת משמו של שוטרים. מדוע צריך להכביד עליה עוד יותר על ידי הפירסומים? נכון שיש מקרים שרימו אותנו. היום אנחנו עובדים עם משרדים, עם בלשים, כדי לבדוק דברים. אנחנו מעריכים שיהגלה מספר די גדול של משפחות שאפשר יהיה להוכיח ששיקרו לנו. על חשכו שאנחנו מדברים על 15,000 משפחות בחל-אביב, ובעוד שבכל המדינות מטפלת עובדת סוציאלית ב-50 משפחות, בחל-אביב מטפלת עובדת סוציאלית ב-300 משפחות. היא עובדת תחת לחץ של איומים, של אלימות, ואין כמעט שבוע שלא מתנפלים על עובדת סוציאלית. נכון, שלפעמים נופלים בפח, אבל בסופו של דבר מתבררים העניינים.

היו"ר ח. גרוסמן:

בנושא זה נצטרך לטפל בנפרד.

י.מ. אברמוביץ:

בענין ההזנה נאמרו כאן דברים המתבססים על אינפורמציה לא נכונה, ומכיוון שיש דברים, כמו ענין ההזנה, הגובלים עם משרד הסעד ועם משרד החינוך, הייתי מציע שחיה ישיבה בשיתוף נציגי משרד החינוך והתרבות.

שר-הסעד מ. חזני:

אני רואה לעצמי חובה ציבורית נעימה לומר, כי בשנים האחרונות במיוחד חלה הרוחה והעמקה בלתי רגילה בשירותים הסוציאליים - הן אלה, והם הרוב, הניחנים באמצעות הרשות המוניציפלית, והן אלה, והם המיעוט, הניחנים במישור על ידי משרד הסעד. שני דברים גרמו לכך: הגברת המודעות לבעיה, אך בעיקר העלאת השתתפות הממשלה בתקציבי הרשויות המקומיות. במשך שנים הייתה השתתפות הממשלה ניתנת לפי סיווג של שלושים וכמה דרגות, מ-30% עד 90%;

ש-הסעד מ. חזני:

כיום משתתפת הממשלה ב-75% מינימום.

השאלה - 75% ממה?

היו"ר ח. גרוסמן:

ל-75% יש משקל רב, כי אותה שאלה הייתה קיימת גם לגבי 30%: 30% ממה?

ש-הסעד מ. חזני:

ברור שקיימת בעיה - איש אינו מחעלם ממנה - שהרשויות המקומיות מוציאות מעבר ל-100%, בהם משתתף משרד הסעד ב-75%, וזה עשוי להגיע למליונים במקום אחד. האם המשרד עושה זאת מחוץ חוסר מודעות? מחוץ שרירות לב? המשרד עושה זאת משום שגם לו יש מגבלות חקציביות. למרות שתקציבו של משרד הסעד עלה ריאלית בעשרות אחוזים בשנים האחרונות, בכל זאת קיים חמיד פער בין המציאות ובין האפשרויות שהממשלה או החברה מעמידה לרשות אותם שירותים. אין ספק שעל ידי העלאת השתתפות הממשלה ל-75%, החרטבו האופקים, ניתנה תנופה, אולם - וזו תמצית הדיון כאן ותמצית החרדה שלנו - לא זו בלבד שתחול עכשיו הקפאה, אלא תחול גם נסיגה. הייתי מציע ליושבת-ראש הוועדה לקיים יום עיון של הוועדה איחורו ועם כל מי שחמצאי לנכון בענין זה.

שמעתי איזה צליל של חרעומת בדברי

חברת-הכנסת נמיר על שהבאתי את המספרים המחייחים לחמיכה הישירה בלבד. הבאתי אותם כדי לחזק את דבריו של מר דנינו, הצודק בכך שיש להביא את הדברים לידיעת הרבים. לא התכוונתי לומר בזה שבכך אני פותר את כל הבעיות, אבל אני מחכוון לאותה השקפה מטעית בנושא זה של אוניברסליזציה ברווחה לכל, ודרכה - להגיע גם אל החלש. אפילו ד"ר ישראל כץ, שהיה אביר האוניברסליות ושעמד בוויכוח אחי ועם חברי הגיע למסקנה שאי אפשר להמשיך יותר בשיטה זו. אני אומר שגם קודם אי אפשר היה ללכת בה, כאשר חיינו במצב של שובע מדומה, במצב של הזרמת משאבים ביד רחבה שלא היה להם כיסוי.

א. נמיר:

במה טען ד"ר ישראל כץ שאי אפשר להמשיך?

ש-הסעד מ. חזני:

בשיטת האוניברסליזציה של שירותי הרווחה לכל, ובדרך זו להגיע גם לחלש.

גם כאשר חיינו בגן-עדן של שובע ורווחה מדומים לא הייתה שיטה זו טובה ולא קלעה למטרה. השיטה הזו היא לטובת החזקים אך לרעת הנזקקים. דונביץ מדבר על 12 מליארד שמשקיעה הממשלה בשירותים הסוציאליים. לא בדקתי את המספרים - אני מחאר לי שהוא בדק אותם - אבל הם בוללים את הלימודים באוניברסיטאות של בני המעמד הבינוני; את אלה הלומדים בהינוך העל-יסודי, בין אלה שמשלמים או משלמים חלקית; את המגננון הבריאות; את שירותי הרווחה. האם אלה הם שירותים סוציאליים? דווקא בגלל שימת הדגש הפילוסופי והפוליטי על הרווחה, סבל האיש החלש, כי אי אפשר היה להגיע אליו. אחת הדוגמאות - הקצבה למשפחות מרובות ילדים, שעד עכשיו לא החילו עליה את מס ההכנסה. אני מקווה שעכשיו יעשו זאת, וזה היה התנאי של הממשלה לקראת החוספת. או, למשל, הסובסידיות: זו הייתה מחנה לחזקים. שבדיה יכולה ללכת בדרך זו. מדינת ישראל, גם אחמול, לא יכלה ללכת בדרך זו. היום בוודאי שהיא לא יכולה לעמוד בזה, קודם כל מבחינה זו שהראשון הנפגע הוא החלש.

אני שוב מציעה לך, גברתי היושבת-ראש, לקיים יום עיון עם אנשי הרשויות המקומיות ואיחורו, כדי לאורר מחשבות בנושא זה של שירותים: שירותים אוניברסליים או לא אוניברסליים.

ע. לוק:

אני מוכן לארח את יום העיון.

היו"ר ח. גרוסמן:

אדוני השר, אחת הכנסות בשירותים האוניברסליים גם אח ההזנה, ודווקא ההזנה זה שירות הניתן קודם כל לנזקק, כי הוא אינו ניתן בכל בית-ספר.

י. מ. אברמוביץ:

הוא ניתן בכל בתי הספר.

ש-הסעד מ. חזני:

הייתי אומר, שהפילוסופיה והתפיסה של שירותי החברה יש להן השלכות גם על מבנה השירותים, שצוייכים להיות מרוכזים במשרד אחד פלוס מרכיבים אוניברסליים, כדי שזה לא יהיה משרד לעניים.

כמה חשובות לכמה שאלות שאינן נוגעות ליסוד היסודות של הבעיה: חבר-הכנסת זיידל שאל על כפילות עם הביטוח הלאומי ביחס לתשלומים הבאים להבטיח את ההכנסה. אין כפילות. גם השיעורים וגם החישובים

שר-הסעד מ. חזני:

מחואמים. יש כפילויות, ההולכות ומתפתחות, לגבי שירותים שמשרד הסעד מקיים ורוצה להרחיב אותם, כגון - מועדוני קשישים, מועדוני כביסה.

עם מי המאבק?

היו"ר ח. גרוסמן:

עם הביטוח הלאומי, אבל אפשר להגיד את זה גם לגבי משרדים אחרים.

שר-הסעד מ. חזני:

לחבר-הכנסת דרובלס: הרעיון שהציע מר לוק נראה לי, אם כי ייתכן שיש בו חסרון. אינני חושב שהרשויות המקומיות חנצלנה את העניין לרעה, כי הן עומדות בקו הראשון. חתיה לנו ביום ו' פגישה עם מרכז השלטון המקומי ונעסוק בנושא זה, כשם שנעסוק בשורה של נושאים שעלו ולא עלו פה.

לענין פירסומי הזכויות, שיש להן כיסוי, כגון העלאות: לפני כשנתיים-שלוש העברנו מבצע שנקרא "דע את זכויותיך", כדי שכל נזקק יידע את זכויותיו ויוכל לממש אותן. החייעצנו עם פסיכולוגים, עם הביטוח הלאומי, עם עצמנו, והחלטנו שלמרות הסיכון שבדבר - לאנשים יש קריאה סלקטיבית - כדאי לעשות זאת, משום שמחוך פירסומים בעתונות בלבד אנשים לא חמיד יודעים מהן זכויותיהם. כואב לי שיש אלימים המקבלים מה שלא מגיע להם, אבל כואב לי יותר שיש כאלה שאינם יודעים לממש את הזכויות המגיעות להם, ולכן נמשיך לפוסם, תוך כדי קבלת סיכון, ונפרסם לא באמצעות העתון, אלא באמצעות ועדי השכונות, ארגונים קהילתיים ובכל דרך אחרת, אפילו אם על ידי כך גובר הלחץ גם של מי שאינו שייך לקטיגוריה זו.

האם השירותים מסוגלים לעמוד בלחץ?

א. נמיר:

צריך לחשוב רבות רבות בענין זה.

י.מ. אברמוביץ:

שר-הסעד מ. חזני: חברי הוועדה הצביעו על חמצית הבעיה: מה יקרה בראשון בינואר? אבועיה שמדירה שינה מעינינו. אם את שנת החקציב הזאת נעבור איך שהוא, עיקר הבעיה - מה נעשה לקראת שנת החקציב הבאה. חשבון מדוייק אי אפשר לעשות, כי עדיין אינני יודע את סוף ההחייקרות של השירותים.

אשר לילדים שעדיין לא קיבלו מענק ציוד לביח הספר: גם ענין זה מדיר שינה מעיני, ואנחנו נושכים שפתיים. ברגע שחזרתי למשרד שאלתי אם בוצע הכל, והחשובה היחה: לא.

אז מה יהיה? לא יחנו?

א. נמיר:

שר-הסעד מ. חזני: זה לא יהיה. אם לא יחנו, לא אהיה שר הסעד. הטילו עלי אחריות, אני חייב

לעמוד בה.

אמרו בצדק: הממשלה התחייבה להחזיר את מלוא הפיצוי לחלשים. היא עומדת בהתחייבות זאת פלוס. לענין של הילד הראשון והשני במשפחות בעלות הכנסה נמוכה אין עדיין חשובה, וצריך להיות ברור לכם שהם יצטרכו לקבל חוספת סעד אם לא תימצא חשובה על ידי ההסדרות או הממשלה. מדובר באלפי משפחות, הנפגעות יותר מנחמכי הסעד.

השירותים ייפגעו, ברור. שירותי משרד הסעד, שהם מגוונים ביותר - יש לי רשימה של 80 פריטים - ייפגעו. וכוחב לי מר שיפמן: "אם תקציב משרד הסעד ב-1 באפריל 1974 עמד על 525 מליון לירות, תקציב רגיל, ומאז ועד היום חלה התייקרות ממוצעת של כל השירותים בגבולות של 22%, הרי תקציב המשרד להיום, בחודשים האחרונים של השנה, היה צריך להסתכם ב-640 מליון לירות. מאחר והסכום נמוך בהרבה, הרי ללא כל חישובים נוספים ברור שהיקף השירותים כבר צומצם הלכה למעשה." כאמור, אי אפשר להיכנס לחישובים לקראת השנה הבאה, כי אינני יודע מה יהיו המחירים של כל שירות ושירות, ברור שהתקציב שלנו - וממילא של הרשויות המקומיות - יהיה אולי יותר גדול נומינלית, אבל קטן יותר ריאלי, בה בשעה שהמצב מחייב הרחבה ריאלי ולא רק אי צמצום ריאלי. דוגמאות? ארוחה חמה לזקן בבית, שלא קולטים אותו בחוץ; ילדים נוספים במעונות, לא רק העלאה החשלום בעד ילדים המוחזקים, כי הרבה משפחות שאתמול יכלו לשלם לקצון או להשתתף באחוז ניכר היום אינן יכולות. ואני מדבר על שירותים לא רק עבור הקליינטורה של הסעד, אלא עבור קליינטורה הרבה יותר רחבה.

ש-הסעד מ. חזני:

מספרים: על חמיכה כלכלית מלאה וחלקית
כבר מסרחי. ביטוח רפואי משלמים לפי קריטריונים מיוחדים עבור קרוב
ל-43 אלף משפחות; הוצאות רפואיות ישירות - עבור 2,000 משפחות; שכר
דירה וסיוע באמצעות חברות - קרוב ל-60 אלף משפחות; צרכים מיוחדים -
13,500 משפחות; פטור מאגרות ודיו וטלביזיה - 22,600 משפחות. בפגישה
עם מרכז השלטון המקומי אני רוצה להביא את הצעת המשד לבדוק מחדש
את לוח העלות, ולפיו את סולם העדיפויות של כמה זכאויות. אם אני עומד
בפני הברירה אם לשלם עבור פטור מאגרות ודיו ל-22,000 משפחות או לתת
יותר ארוחות חמות לזקנים או לסדר יותר ילדים במעונות ובפנימיות, ברור
מה קודם.

דוגמה נוספת: לפי הסקרים שקיבלנו
רצינו לספק ל-18,500 משפחות ציוד למשפחה. סיפקנו ל-15,000 משפחות. מה
יהיה על יתר המשפחות?

הבעיה היא שעומד לחול קיצוץ בשירותי
חברה שונים, לא בשירותי רווחה אלא בשירותים הניתנים קודם כל על ידי
משד הסעד - שירותים שצריך להרחיב אותם - וגם בשירותים אחרים, שהם
אינם שירותי רווחה אלא שירותי חברה בסיסיים. צריך להחגל לכך ולהרגיל
גם את הציבור שעברו השנים הטובות של שירותי הרווחה. שירותי חברה בסיסיים
קוצצו בשנה הבאה: מדריכים לחבורות רחוב, לנערה במצוקה. גם נערים שעובדים
עכשיו ונמצאים במסגרת כלשהי, יהיו הראשונים שיפלטו. ומדובר בכאלה
שעובדים בבתי מלון, בתי הארוחה, תעשיית שימורים, קונפקציה בדרגים הנמוכים.
צריך יהיה להוסיף מדריכים, אבל אינני יודע מה יהיה החקציב בשנה הבאה.

פניה אחת יש לי לרשויות המקומיות,
ובזה אגע גם בפגישה עם מרכז השלטון המקומי: אל חגעו בחקנים, גם בחקנים
לא מאויישים. במידה שקיימים חקנים כאלה צריך לאייש אותם. תחזרונה עכשיו
לעבודה הרבה עובדות סוציאליות שעזבו, כי אם עד עכשיו יכלה עובדת
סוציאלית לשבח בביח, משום שפרנסת בעלה הספיקה לה, הרי עכשיו היא חצטרך
לצאת לעבודה ולעזור לפונסת הבית. יש מקום להניח שנוכל להחזיר עכשיו
מאות עובדות סוציאליות, ויש לנו מפקד של אלה שנפלטו. יש אמנם אבטלה
סמויה ברשויות המקומיות, בממשלה, בתחום המינהלי, אבל זה לא פותר את
הבעיה, כי פה צריך כוחות מיומנים לשיקום סוציאלי גם למשפחה שאינה
נזקקת לעזרה חומרית. בחקנים אל חגעו.

היו"ר ח. גרוסמן:
מכיוון שאנחנו עומדים לפני הראשון
בינואר, עלינו להביע את התקודה
שלנו בסיכום משותף של הוועדה, הקורא לממשלה לא לפגוע בשירותים הבסיסיים
לנזקקים גם במצב הקשה הקיים כיום. בפניה אפשר למנות את השירותים הבסיסיים
שמניחי קודם לכן, וכן לכלול את הפניה לרשויות המקומיות בענין איוש
החקנים המקצועיים, הנותנים שירות ישיר לנזקק.

י. בארי:
אני מבקש לקיים דיון בהודעת הוועדה
רק בין חברי הוועדה.

היו"ר ח. גרוסמן:
אין דבר כזה שמשד הסעד לא יכול
להשתתף בדיון.

י. בארי:
אין לי החנגדות שנציגי המשד יהיו.

מ. חריש:
אני מבקש שתוך חודש ימים נקיים דיון
על מה שקרה בינתיים בנושא זה.
להודעת הוועדה יש חשיבות ואני מחייב אותה, אבל אני יודע שבעוד חודש
יחילו להיות מובטלים כתוצאה מצעדי הצמצומים. צריך לקחת את הנושאים
ולבדוק קונקרטי מה קרה. אני יודע שגרו כבו את מפעל ההזנה בביח-ספר
מקיף ד' שבבאר-שבע.

היו"ר ח. גרוסמן:
אם זה בית ספר מסוג בתי הספר שבצפון
חל-אביב זה לא נורא.

מ. חריש:
זה בית-ספר שיושבים בו עד שלוש וארבע
אחר הצהרים.

היו"ר ח. גרוסמן:
מר לוק לקיים אותו בביח-שמש. נבוא
איתו על כך בדברים.

היו"ר ח. גרוסמן:

לחבר-הכנסת בארי: היחה ישיבה וכולם דיברו נגד הקיצוץ בשירותים. אנחנו יכולים להוציא קומוניקט בלי סיכום.

י. בארי:

אני ער לחלוטין שאין לכפור כלל בחומרה הבעיה והתוכן שאמור להיות בהודעה, אבל אני שואל את עצמנו כחברי הכנסת: אנחנו נצא בהצהרה כזאת, משום שאנחנו ועדת השירותים הציבוריים ומשרד הסעד הוא בתחום טיפולנו; מחר יקום חבר-כנסת מסויים בוועדה הפנים ויאמר שהמצב בבתי הסוהר הוא ללא נשוא, חסרים תקנים ואין כסף להחזיק סוהרים, לבנות מבנים והמצב בתחום אחר ולכן אסור בשום פנים ואופן לפגוע בבתי הסוהר; מחרתיים יקום מישהו אחר ויאמר שהמצב בתחום האישפוז מחקרב לשואה וצריך לעשות הכל כדי למנוע זאת ולפנות לממשלה שלא תקצץ בשירותי האישפוז. אפשר להוסיף כהנה וכהנה והכל יהיה נכון. אנחנו, מאה ועשרים חברי הכנסת, יכולים לעשות אחת מן השתיים: או שכל ועדה וועדה, בתחום הנושא שבטיפול, תצא בקריאה לממשלה ותפגין עד כמה היא רגישה לאותם נושאים - וכל ועדה תצדק - או שנקיים, לפני שאנחנו יוצאים בהצהרות כאלה, פגישה עם שר האוצר כדי לקבוע סדר קדימות מסויים. אחת האפשרויות הבאות בחשבון היא לפנות - מעבר לקומיניקט ולא בפניה פומבית באמצעות כלי החקשורת - כדי למנוע הדרדרות מסויימת במצב. אל נצא בהצהרות.

מ. חריש:

אני מחייסם ברצינות לנימוקים המובאים כאן, אלא שאנחנו חייבים להבחין בין הנושא שבו אנחנו דנים לבין נושאים אחרים. ההבחנה נובעת מכך, שהנושא שאנחנו דנים בו הוא חלק מן המדיניות הכלכלית החדשה: הובטח מפורשות שהשכבה החלשה לא תיפגע לא במישורין ולא בעקיפין. יש נושאים אחרים שאני רואה את חשיבותם, אבל מחוץ כך שההבטחה לאי פגיעה בשכבה החלשה היא חלק מהמדיניות הכלכלית החדשה יש לנו איזון זכאות להביא בחשבון מהו סדר הקדימות הנראה לנו.

ל. דיציאן:

אני מצטרף לדברי חבר-הכנסת חריש.

היו"ר ח. גרוסמן:

גם אני.

א. נמיר:

אני מבקש שלא נראה בישיבה של היום סוף פסוק, אלא נפנה לשר הסעד שיעדכן אותנו לגבי ביצוע הדברים: מה קורה חפידנו כמפקחים על עבודת הושויות ולהיות לעזר גם למשרד הסעד.

היו"ר ח. גרוסמן:

לסיכום: נעגן את דברינו בהצהרה הממשלה שהשכבות הנזקקות לא חפגענה. יחד עם זאת נבקש משר הסעד לבוא אלינו ביוזמתו חוץ כמה שבועות אם יראה שהענינים מדרדרים.

מ. חריש:

כדאי שנקבע מועד שבו נקבל נתונים על המצב.

היו"ר ח. גרוסמן:

חן חודש ימים.

אני מציעה שביום העיון, אם נארגן

אותו, ישחחף גם נציג האוצר.

שר-הסעד מ. חזני:

לא. כוונתי לאו דווקא לישיבה פורמלית על הנושא של השיטה.

א. נמיר:

חשוב לשחף ביום העיון את אנשי הביטוח הלאומי.

י. בארי:

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מגיש את התנגדותי להצטרף הוועדה.

זו לא הצהרה, אלא קומוניקט יחד מודגש.

י. בארי:

אני מבקש לציין שהוא בניגוד לדעתי.